

Dr. KOVÁCS LAJOS

AZ EGYHÁZ SZOLGÁLATÁBAN

Püspöki jelentés az 1983. február 15. és december 1. közötti időszakról

1. Személyi változás az egyházi központban

Az egyházi központban csupán egy személyi változás történt. A megüresedett pénzügyi ellenőri állásra július 1-től kezdődően Farkas Dénest alkalmaztuk, abban a meggyőződésben, hogy felelősségteljes munkáját teljes megalégedésre fogja végezni.

2. Lelkeszi kinevezések

1983. március 1. óta az alábbi kinevezéseket eszközöltem:

Április 1-től: *Sándor Botond* székelymuzsnai segédlelkészt rendes lelkésznek kineveztem Nagyenyedre; *Péterfi Sándor* kidei segédlelkészt rendes lelkésznek július 1-től Csekefalvára és ugyancsak ettől az időponttól kezdődően *Kiss Mihály* csokfalvi segédlelkészt rendes lelkésznek Csokfalvára.

Október 1. hatállyal gyakorló segédlelkészeknek két évi időtartamra kineveztem: *Márkos Ervint* Kidébe, *Nagy Lászlót* Marosvásárhelyre, *Orbán Dezsőt* Székelymuzsnára és *Székely Miklóst* Csegezbe. *Szász Ferenc* marosvásárhelyi segédlelkészt áthelyeztem az 1. sz. kolozsvár-napocai egyházközségbe. *Varga Sándor* vadadi segédlelkészt rendes lelkésznek december 1-től kineveztem Nyárádszentmárton—Csikfalvára és ugyanettől az időponttól kezdődően *Buzogány Sándor* iklandi gyakorló segédlelkészt áthelyeztem Vadadba.

Itt említem meg, hogy *Kiss Alpár* lelkészjelölt, aki egy évet a chicagói Meadville-Lombard unitárius teológiai főiskolán töltött, szeptember 26-án hazaérkezett. Hisszük, hogy a külföldön töltött egy esztendő alatti szellemi gazdagodása egyházunk előmenetelét fogja szolgálni.

3. Nyugdíjazások

Ez év szeptember 15-én, 46 évi egyházi szolgálat után, a főiskolai törvény előírásai értelmében, 70-ik életévének betöltésével, legnagyobb sajnálatunkra, nyugdíjba vonult dr. Erdő János teológiai professzor. Egyházunk nagy feladata megüresedett állásának méltó utóddal való betöltése. Ezért hálással köszönjük a Vallásügyi Hivatalnak, hogy dr. Erdő János, tekintettel tudományos és egyházi érdemeire, az állás betöltéséig mint konzultáns professzor működhetik. Egyházunk érdekében végzendő ezutáni munkájára Isten áldását kérjük.

Simó Attila lelkész, betegségére való tekintettel, püspöki engedéllyel, október 1-től kezdődően 41 évi hűséges szolgálat után nyugdíjba

vonult. A kocsordi egyházközségben több mint 3 évig, Nyárádszentmárton—Csikfalva egyházközségben teljes megelégedésre 38 évig működött. Az egyházkör egyik vezető egyénisége volt. A nyugalom éveire Isten áldását kérjük.

4. Püspöki tevékenység

Március 5-én, születésnapján dr. Justin Moiescut, a Román Ortodox Egyház pátriárkáját köszöntöttem, aki ebben az esztendőben is a pátriárkátuson minden alkalommal, valahányszor hivatalos ügyben a fővárosba utaztam, szeretettel fogadott.

Március 7-én Kolozsvár-Napocán részt vettem a kolozs-tordai egyházkör lelkészeinek I. negyedévi közérdekű és teológiai értekezletén.

Március 16—19. napjain részt vettem az Unitárius Világszövetség (IARF) Vezető Tanácsának Frankfurt/Main-ban tartott évi rendes ülésén. A gyűlés az 1984. július végén és augusztus elején Tokióban, Japánban rendezendő világkongresszus előkészítésével foglalkozott. A kongresszus témája: „Vallásos út a békéhez. Keleti kezdeményezés és nyugati válasz.“ A gyűlés elhatározta, hogy ennek a témának részletes megvitatására az IARF Európai Teológiai Konferenciája július 4—8. napjain a Bazel melletti Leuenbergben gyűljön össze. Egyházunkból erre a konferenciára én kaptam dr. Erdő János egyházi főjegyzővel együtt meghívást.

A Vezető Tanács legközelebbi gyűlését Tokióban a kongresszust megelőző napon tartja. Tekintettel a nagy távolságra, valamint az utazással és részvétellel kapcsolatos kiadásokra, hogy egyházunkat a kongresszuson hány személy képviseli, utólag állapítják meg.

Április 17-én részt vettem Jobbágyfalván és leányegyházközségében, Nyárádszeredán Szén Sándor volt kolozsvár-napocai segédlelkész rendes lelkészi beiktatásán. Ez a nemrégén önállósult, öntudatos, buzgó gyülekezet a szomszédos leányegyházközség tagjainak megnövekedésével erőteljes fejlődésnek indult. A bensőséges ünnepségen feleségem, Kolcsár Sándor esperes, dr. Barabássy László főgondnok, dr. Murvai Sámuel és Inczeffy Károly felügyelő gondnokok, valamint a lelkes helyi gyülekezeten kívül számos lelkész és vidéki egyháztag vett részt. Meleg hangú üdvözlőt mondott Jobbágyfalván a katolikus és Nyárádszeredán a helybeli katolikus és református lelkész.

Április 20. és 22. napjain kihallgatáson fogadtam Balázi László szentháromsági és Simén Domokos csíkszeredai lelkészeket.

Május 3-án temetési szolgálatot végeztem dr. Kiss Elekné Andrási Emília, volt püspökünk özvegyének a koporsójánál, aki özvegysége 12 évét teljesen visszavonultan, legközelebbi hozzátartozóitól távol töltötte.

Május 13-án kihallgatáson fogadtam Bustya Albert magyarsárosi lelkészt.

Május 23—26. napjain látogatást tett egyházunkban Christine Morgan, 1937-ben fiatalon elhunyt kiváló lelkészünk, Balázs Ferenc volt felesége és leánya, Enikő, dr. Ferencz József magyarországi püspök társaságában. Balázs Ferenc 48 évvel ezelőtt eltávozott volt hitvestársa és leánya, aki Erdélyt négy éves korában hagyta el, elzarándokoltak a mészköi sírhoz és a gyülekezet még élő tagjaival megható találkozás során

elevenítették fel a régi emlékeket. A vendégek kísérője rajtam kívül dr. Erdő János egyházi főjegyző volt.

Május 26—június 15. napjain folytattam a két évvel ezelőtt megkezdett püspöki vizsgálatot a székelykeresztúr—udvarhelyi egyházkör még hátralevő 13 egyházközségében: Kobátfalván, Tarcsafalván, Csehétfalván, Székelyszentmihályon, Alsó- és Felsőbencédben, Székelyszentmiklóson, Siménfalván, Kadácsban, Tordátfalván, Kissolymoson, Székelyudvarhelyen és Csíkszeredán.

Kobátfalva csak 19 éve önálló egyházközség, azelőtt Székelyszentmihályhoz tartozott. Ifjú, négy gyermekkel megáldott lelkésze Zsigmond Csaba Attila. A gyülekezeti életben fejlődés állapítható meg, bár a központtal szembeni tartozása elég számottevő. Lelkésze a szomszédos Székelyszentmihályon és a két Bencéd társegyházközségben, annak válságos két éve alatt, hűséges és eredményes szolgálatot végzett.

Tarcsafalva nehezen heveri ki azt az időszakot, amely volt lelkésze meg nem felelő magatartása, hanyagsága és lelkiismeretlen volta miatt az eredményes gyülekezeti életet éveken át akadályozta. Ifjú lelkésze Fülöp Dezső. A püspöki vizsgálószerk megtekintette a nagy területű temetőt, amelynek rendje kielégítő. Itt nyugszanak Benczédi Sándor szobrászművésznek, egyházunk buzgó tagjának szülei és testvére is. A püspöki vizsgálószerk meghagyta a pénzügyi nyilvántartás pontosabb végzését.

Csehétfalván példaadó a hívek áldozatkészsége, Szombatfalvi József lelkész és gyülekezete összhangzó, buzgó élete. Ebben a gyülekezetben még mindig naponta háromszor van harangozás. A sátoros ünnepek előtt szószékcserés istentisztelet-sorozatokon átlagosan 40—45 személy volt jelen. A templomot szépen megjavították és a lelkészi lakás végében tanásterem építése van folyamatban. A püspöki vizsgálószerk a temető fokozottabb rendbentartására hívta fel a gyülekezetet. Az év folyamán a gyülekezetben 87 éves korában elhunyt Deák Albert volt énekvezér, aki nemrégiben elismerésre méltó adománnyal járult hozzá az egyházközség anyagi erősödéséhez. Alig egy hónappal ezelőtt pedig megdöbbentő haláleset rázta meg a gyülekezetet. Nagy érdemeket szerzett kiváló gondnoka, András János egy este, kukoricaörzés közben egy anyamedve támadásának esett áldozatul.

Székelyszentmihályon a püspöki vizsgálat keretében ment végbe az új lelkész, Nyitrai Levente ünnepélyes beiktatása. Az új lelkész feladata, hogy a gazdag múlttal rendelkező gyülekezet ismét minden tekintetben összhangzó lelki közösséggé váljék. A beköszöntő ünnepségen a közeli lelkészek és híveken kívül a farcádi és ocfalvi református gyülekezetek lelkészei is megjelentek. A temetőben több lelkészi sír van, azok gondozására és a temető fokozottabb rendbentartására a püspöki vizsgálat utasítást adott. Az egyházközség társegyházközsége *Felső- és Alsóbencéd*. Előbbi csupán tizenkét házból áll, de a hívek buzgósága dicséretreméltó. Kis templomukat kívül-belül kimeszelték és szép népi varrottasokkal díszítették. Volt nagyszerű gondnoka, Benczédi Zsigmond, aki hosszú időn át Egyházi Főtanács buzgó tagja volt, és aki a püspöki vizsgálószerket köszöntötte, a látogatás után két héttel meghalt, nagy úrt hagyva maga után. A társegyházközség nagyobb lélekszáma Alsóbencédben van. Itteni híveink is nagy buzgósággal kijavították templomukat, a padokra írásos kézimunkákat és az ülésekre szivacspárnákat készítettek. Az a kérésük,

hogy az év négy ünnepnapján lelkész az úrvacsoraosztással egybekötött istentiszteletet a délelőtti órákban tartsa, tudomásunk szerint megvalósult.

Siménfalva a volt székelykeresztúri egyházkör második legnagyobb egyházközsége, amelyben összhangzó és eredményes az egyházi élet. Lelkésze Péter József. A templom és a lelkészi lakás rendben vannak. Két temetőjében több lelkész és világi vezető ember pihen; a püspöki vizsgálat sirjaik gondosabb kezelését meghagyta.

Székelyszentmiklós, mely egykor virágzó gyülekezettel és számos kiváló világi vezető emberrel rendelkezett, sok család városba költözése miatt egészen kis lélekszámú gyülekezetté vált. A megmaradt hívek azonban igénylik a minden vasárnapi istentiszteletet; szép templomuknak és környékének, valamint az üresen maradt lelkészi lakásnak megjavításával vallásukhoz való törhetetlen ragaszkodásukról egyszerű tanúbizonyságot tettek. Beszolgáló lelkészüket, Péter József felesége önkéntes munkával a templompadokat és a templom kerítését újrafestette.

Kadács többek között arról nevezetes, hogy egymás után több egészen kiváló lelkésze volt, aminek látható eredménye a gyülekezet hitbuzgósága és egyházunkhoz való nagy ragaszkodása. Lelkészüket, Biró József munkája kifogástalan. Az egyházközség területén van egyházunk egykori nagy reménységének, a 19. század második fele kiváló, fiatalon elhunyt teológusának, Simén Domokosnak a sírja. Ez a sír, amely a község mezőgazdasági szövetkezete területén van, nagyon elhanyagolt. A püspöki vizsgálószerk meghagyta a sír bekerítését és a környéke megtisztítását, felajánlva ehhez a munkához az egyházi központ anyagi támogatását.

Tordátfalva néhai püspökünk, dr. Boros György és volt székelykeresztúri főgimnázium ugyancsak néhai egykori igazgatója, Pap Mózes szülőfaluja. Ennek a kis gyülekezetnek a hívei bámulatos áldozatkészséggel és hithűséggel évekkel ezelőtt elsőrangú lelkészi lakást építettek, majd az utóbbi két év alatt templomukat kívül-belül megjavították. Lelkészüket, Kiss Gergely gyülekezeti munkája megnyugtató. Az egyházközség érdeme, hogy a keblitanácsnak több nőtagja is van; hiányossága, hogy a templomból hiányoznak az énekeskönyvek. A temető megnyugtató módon van gondozva.

Kissolyos, ahol közel 75 éve én is születtem, de ahonnan alig 1 éves koromban elkerültem, népes gyülekezeteink egyike. Lelkészüket, Németh Sándor és a gyülekezet nagy érdeme, hogy minden tekintetben megfelelő lelkészi lakást, gyűlések és szeretetvendégségek tartására alkalmas gyülekezeti termet építettek, és azt a püspöki vizsgálat tiszteletére bevakolták, kerítéssel ellátták. Sajnos, azonban a gyülekezetben sok hiányossággal is találkoztunk. Temetője, amelyben az egyház nagy jótévedője, Augusztinovich Pál is nyugszik, az összes eddig meglátogatott temetők között a legelhanyagoltabb, a kegyszerek gondozása nem kielégítő. Az egyházközség a központi hozzájárulással nagyobb összeggel adós; az egyedüli volt a lelkészek közül, aki a püspöki vizsgálatra jelentést nem készített. A sok hiányosság kiküszöbölésére lelkész és gyülekezet komoly ígéreteket tettek, a püspöki vizsgálat pedig megtette a szükséges intézkedéseket.

Székelyudvarhelyi egyházközség, amelynek 25 évvel ezelőtt néhány száz híve volt, sajnos egy egész sor falusi gyülekezetünk rovására, az utóbbi években egyik legerőteljesebb gyülekezetünké fejlődött. A vizs-

gálat vallásórán való részvétellel kezdődött. Az egyházi épületek rendben vannak. A rendezett unitárius temető modernizálására az egyházközség az elmúlt két évben nagy összegeket költött; a gyenge állapotban levő harangozói lakást teljesen új, minden igényt kielégítő otthonná alakították. Megnyugtató, hogy az egyházközségben lüktető, eleven élet van. Lelkésze, dr. Szász Dénes missziói munkája, fáradhatatlan család- és beteglátogatása, a hívekkel való állandó bensőséges kapcsolata, amelyben hitvestársa, aki egyben az egyházközség énekevezére, valamint gondnoka és keblitanácsa önzetlen támogatását élvezzi, dicséretreméltó és az egyházközség jövője szempontjából teljesen megnyugtató. Az egyházközség állandó gondja és törekvése egy második lelkészi állás megszervezése. A vizsgálószék köszönetét nyilvánította Máthé Zsigmond ny. lelkész, tb. esperesnek, hogy idős kora ellenére a szolgálatok végzésében a lelkésznek állandó segítőtje volt; ezt a segítséget kértük a Székelyudvarhelyre költözött másik ny. lelkésztől, Lukácsi Mózesztől is. Az ünnepi istentiszteleten a református és ortodox egyházközségek lelkészei köszöntötték a püspöki vizsgálószéket.

A püspöki vizsgálat utolsó állomása *Csikszereda* volt. Lelkésze Simén Domokos, aki lábtörése és több mint egy évig tartó külföldi kórházi kezelése után teljes munkaerejét még nem nyerte vissza. Pedig erre a még mindig kialakulóban levő, új egyházközségnek és szórványainak nagy szüksége van. Lelkész hosszú távolléte miatt a gyülekezet élete megtorpant, melynek újjászervezése sürgős feladat. Az egyházközségnek a központtal szembeni tartozása is jelentős. Ígéretet kaptunk a hiányosságok fokozatos felszámolására. A szépen berendezett, népi hímzésekkel díszített imateremben tartott istentiszteleten, valamint az azt követő ünnepi vacsorán a református egyházközség lelkésze, a katolikus egyházközség esperese, valamint az ortodox egyház esperese, mind elmondották bensőséges köszöntésüket és testvéri jókívánságaikat.

A 13 anya-, társ- és leányegyházközségben tett püspöki látogatásomon az egyházi központ részéről részt vett és minden istentiszteleten imágt mondott Andrási György adminisztratív előadótanácsos; a gazdasági és pénzügyi ügyeket pedig Tana Ferenc főszámvevő vizsgálta felül. A kíséretben végig részt vett Báró József esperes és Lőrinczi Lajos köri felügyelő gondnok; négy helyen jelen volt dr. Barabássy László főgondnok és két alkalommal dr. Molnár István felügyelőgondnok.

Megállapítom, hogy ezek a vizsgálatok nagyon szükségesek voltak. Nagy segítséget nyújtottak a gyülekezeteknek dolgaik rendezésében, a sok javítanivaló jelentős részének elvégzésében, a gyülekezeti élet fellendítésében. Megerősítette a lelkészeket hivatásuk minél teljesebb végzésében, a híveknek pedig biztatást és lendületet adott hithűségük ápolására; újra ráeszméltette a gyülekezetek tagjait annak felismerésére, hogy szükségük van a megpihenést és lelki újjászületést nyújtó templomra, a kettős jézusi szeretetparancs alapján álló, az egyház és az állam iránti feltétlen köteleességek teljesítésére szüntelenül figyelmeztető áldott szeretetközösségre, az anyagi, lelki és szellemi fejlődést Isten iránti mély hálaadással, szent bizakodással és az ember méltósága iránti teljes felelősséggel munkáló, az evangélium örömezenetét szüntelenül hirdető egyházra.

A gondviselő Isten segítségével és akaratóból a jövő tavasszal a sepsiszentgyörgyi egyházkör gyülekezetei körében szeretném a püspöki vizsgálatot tovább folytatni.

Június 10-én táviratban köszöntöttem az észak-amerikai és kanadai unitárius egyházakat június 12–16. napjain a kanadai Vancouverben tartott évi rendes közgyűlésükön. Ezen a gyűlésen az ottani vezetőség meghívására a Chicagóban tanuló Kiss Alpár lelkészjelölt is részt vett.

Július 4–8. napjain dr. Erdő János főjegyzővel együtt részt vettem az IARF Európai-Teológiai konferenciáján, a svájci Leuenbergben. A konferencia célja az IARF 1984. évi tokiói világgongresszusa tárgykörének teológiai előkészítése volt, ezen a címen: „A világvallások ökumenizmushoz vezető útjának kérdései.” A gyűlésen 11 országból összesen 77-en gyűltek össze.

Mindketten igyekeztünk a konferencia munkálataiban és az egyes előadások megvitatásában minél nagyobb mértékben részt venni. Fontos volt a jelenlevők helyes tájékoztatására különösen egy volt katolikus teológiai tanár az unitarizmusról adott téves tájékoztatásának a helyreigazítása és az unitárius kereszténység lényegének a kifejtése. Dr. Erdő János nagy érdeklődést kiváltott előadást tartott: „A vallás felelete a szekularizmus kihívására” címen, és részt vett a konferencia záróülésén az előadások és vitacsoportok kiértékelésében.

A konferencia lényegesebb megállapításait az Egyházi Képviselő Tanács ülésén és a lelkési értekezleteken részletesen ismertettük. Ez alkalommal csupán az alábbi megállapításokat összegezzük:

A teológiai pluralizmus meghatározója az Istenben és emberben való hit, az abszolút értékek tisztelete, a világ felé fordulás, a valóság és igazság keresése. Létjogosultsága ma csak a szolgáló egyháznak van. A nemzetközi együttműködés, a béke megvédése terén nagy feladatok és szolgálati lehetőségek várnak az egyházra, a haladószerű kereszténységre és a világvallásokra. Minden indokolja a különböző felekezetek és a nagy világvallások gyakorlati együttműködésének szükségét.

A konferencia végső megállapítása ez: a különböző felekezetek és világvallások ökumenizmusának együttműködéséhez vezető úton járunk. Ez az út pedig az Istenben és emberben való hit, az élet és a humanizmus útja. Világszervezetünk keretében az unitárius és haladószerű egyházak és vallásközösségek ennek a szolgálatára kötelezik el magukat.

Július 20–22. napjain elnököltem a teológiai szakvizsgán, lelkész- és kántorképesítő vizsgákon.

Július 24-én a szakvizsgát tett négy hallgató lelkési szolgálatra való kibocsátására került sor.

Július 25 — augusztus 5. napjain részt vettem a lelkészek második csoportjának továbbképző tanfolyamán.

Augusztus 21-én feleségemmel együtt részt vettem a székelykeresztúr—udvarhelyi egyházkör Recsenyében tartott közgyűlésén. Báró József esperes jelentésében részletesen beszámolt a legnagyobb egyházköri vizsgálat idején tapasztalt pozitív eredményekre és hiányosságokra. Ugyanakkor felkértem a közgyűlés világi tagjait, az egyházközségek gondnokait, hogy teljes felelősség- és hivatástudattal vegyenek részt a lelkész mellett az egyházközségek lelki, szellemi, de elsősorban anyagi és erkölcsi irányításában, mert az igazi gondnok szerepe az egyházközségben a lelkész szerepének jelentőségéhez hasonló.

Elismerésemet fejeztem ki a recsenyédi egyházközség vezetőinek és minden tagjának, akik szívesen vállalkoztak egy több mint 100 tagot számláló egyházköri közgyűlés fogadására, a családokba való vendégsze-

rető befogadására és a gyűlésen résztvevők minden tekintetben megfelelő ellátására. Ez az egyházközség nagyszerű közösségi lelkületének és feltétlen egyházszeretetének áldott tanúbizonysága.

Szeptember 21-én Maxim bolgár és Iustin Moisescu romániai ortodox pátriárkákat kolozsvár- napocai látogatásuk alkalmával az unitárius és többi protestáns egyházak nevében köszöntöttem.

Szeptember 22-én Bukarestben részt vettem a magas bolgár vendég tiszteletére Iustin Moisescu pátriárka által adott díszében.

Szeptember 25-én a Teológiai Intézet új iskolai évének kezdetén templomi szolgálatot végeztem.

Október 1-én részt vettem a Teológiai Intézet megnyitóján.

Október 8—13. napjain hivatalos látogatást tett országunkban és egyházunkban Roy Smith, az angol unitárius egyház főtitkára és világszervezetünk alelnöke.

Vendégünket az Otopeni-i repülőtéren dr. Erdő János főjegyzővel együtt fogadtuk. Az éjszakát Brassóban töltve, október 9-én, vasárnap délelőtt a zsúfolásig megtelt úrmösi templomban istentiszteletet tartottunk. Vendégünk prédikált; az imát mondotta és a fordítást végezte dr. Erdő János, akinek családja ebből a községből származik. Az ünnepélyes istentisztelet és üdvözlések után Fazakas Károly lelkész vendégszeretétét élveztük. Délután Nagyajtára mentünk, ahol az ősi várfalakkal körülvett templomban Gál Jenő lelkész részletesen ismertette a templom és egyházközség történetét. Ezután a bölöni templomot látogattuk meg, ahol Albert Lőrinc lelkész vezetésével ünnepi műsort hallgattunk végig. Mindkét helyen meleg vendégszeretben részesültünk. Este a gyülekezet előtt a brassói templomban megismétlődött a délelőtti istentisztelet; ez alkalommal én mondtam imát és fordítottam magyar nyelvre az egyházi beszédet. Ezután nagyon szép ünnepi műsor következett, amelyből kiemelkedett Májay Endréne énekvezér által vezetett énekkar szereplése. Májay Endre esperes-lelkész és dr. Fazakas Miklós üdvözölték vendégünket. Este a lelkészi család vendégei voltunk, akik egész ottlétünk alatt szeretettel gondoskodtak rólunk.

Másnap reggel autón visszamentünk a fővárosba, ahol a Vallásügyi Hivatalban voltunk kihallgatáson s amely szívélyes légkörben folyt le. Aznap este, Nagy Ferenc segesvári lelkésznél tett látogatás után Kolozsvárra érkezünk. A következő napon látogatást tettünk dr. Péntek Árpádnál, a Teológiai Intézet rektoránál és Herineanu Teofil ortodox érseknél. Aznap délután Tordán és a környékbeli gyülekezeteinkben, Alsófelsőszentmihályon, Sinfalván, Aranyosrákoson, Kövenden és Bágyonban tettünk látogatást és részesültünk a lelkészi családok vendégszeretében. Másnap az ádámosi, dombói, majd ebéden a dicsőszentmártoni lelkészi családok szívesen látott vendégei voltunk. Este nagyszámú gyülekezet jelenlétében Marosvásárhelyen Roy Smith főtitkár prédikált, majd Kolcsár Sándor lelkész-esperes köszöntése után színes, tartalmas műsor következett az énekkar nagyszerű számaival, Kozma Mátvás orgonaművész játékaival és egyéb ének- és zeneszámokkal. Este a lelkészi pár és a gyülekezet szívesen látott vendégei voltunk. Másnap visszaérkezünk Kolozsvárra és Szedressi Pál evangélikus püspöknél tettünk látogatást.

Magas vendégünk, aki nem csupán angol unitárius testvéreinket, hanem alelnöki minőségében Világszövetségünket is képviselte, nagy érdeklődést tanúsított egyházi életünk iránt, és a látottakkal kapcsolatban legteljesebb elismerését juttatta kifejezésre. Meggyőződésünk, hogy az

angol testvéreinkkel több mint másfél évszázada tartó bensőséges kapcsolat ennek a látogatásnak eredményeként még erőteljesebbé fog válni.

Október 14-én feleségemmel, valamint dr. Barabássy László főgondnokkal és angol vendégünkkel együtt Budapestre utaztunk, hogy a magyarországi testvéregyház zsinatán hivatalos minőségben részt vegyünk. A zsinat harmadik hatéves időszakra egyhangúlag dr. Ferencz József püspököt és Bartók Béla főgondnokot újráválasztotta, akiket, valamint a többi tisztségek új betöltőit köszöntöttem. Az ünnepi közebeden dr. Barabássy László főgondnok pohárköszöntőt mondott. Hálával gondolunk az ottani vezetőség és a buzgó hívek szíves vendégszeretetére.

Október 30-án dr. Erdő János egyházi főjegyzővel együtt a magyar evangélikus egyház Luther Márton születése ötszázadik évfordulóján tartott emlékünnepevényén vettem részt.

November 9-én elnököltem a kolozs-tordai és maros-küküllői egyházkör, valamint *10-én* a székelykeresztúr—udvarhelyi és sepsiszentgyörgyi egyházkörök lelkészeinek Marosvásárhelyen, ill. Székelyudvarhelyen tartott békegyűlésein. Az én bevezető előadásom és a Szocialista Demokrácia és Egység Frontja béke- és leszerelési kiáltványának felolvasása után Marosvásárhelyen 16, Székelyudvarhelyen 12 lelkész juttatta kifejezésre egyházunk feltétlen, öntudatos békeakarátát. Ezek a gyűlések impozánsak, a hozzászólások tartalmasak, színesek, egyben megrázóak voltak. Az egyházkörök vezetői mindkét helyen mintaszerűen rendezték meg a gyűléseket.

November 13-án ünnepélyes istentiszteleten, a hívek nagyszámú részvételével beiktattam a nagyenyedi egyházközség rendes lelkészeinek Sándor Botond volt muzsnai segédlelkészt. Benedek Sándor esperes bevezető beszéde és az új lelkész tartalmas beköszöntő szolgálata után én tartottam a lelkészt és a gyülekezetet üdvözlő egyházi beszédet. Az üdvözlések során a református, katolikus és ortodox lelkészek köszöntései hangzottak el; a lelkészkör üdvözlését Szabó Zoltán sinfalvi lelkész tolmácsolta.

November 27-én részt vettem feleségemmel, valamint dr. Erdő János főjegyzővel, Andrási György előadótanácsossal együtt a nagyváradai egyházközség új templomának és lelkészi lakásának felavatási ünnepélyén. Egy minden tekintetben megfelelő épület megvásárlásával kapcsolatos költségek, kisebb részben az egyházközség, főképpen pedig az egyház központjának, egyházközségeinek és lelkészeinek példamutató anyagi támogatása alapján teljes mértékben kiegyenlítődték. Az épület megvásárlása után az egyházközség lelkésze, Boda József és buzgó gondnoka, Simándi István irányításával és a hívek jelentős részének öntudatos közmunkájával az új templom ízléses berendezése is megtörtént. Külön köszönet illeti dr. Barabássy László főgondnokot az épület megszerzésével, a templom berendezésével és önzetlen anyagi támogatásával kapcsolatos kiemelkedő jelentőségű tevékenységéért.

Az új templom és lelkészi lakás ünnepélyes felavatására november 27-én került sor, amelyen feleségemmel, valamint dr. Barabássy László főgondnokkal, dr. Erdő János főjegyzővel, Benedek Sándor esperessel, Andrási György előadótanácsossal és Székely László nyugdíjintézeti vezetővel együtt vettem részt. Az ünnepségen több lelkész is jelen volt. Az istentiszteleti szolgálatot én végeztem. Ezután Benedek Sándor esperes üdvözlő szavai és a lelkész beszámolója után az egyházközség nevében Komjátszegi Géza ny. lelkész mondott köszöntő beszédet, aki szol-

gálataival az egyházközséget buzgósággal támogatja. Ezután a református, ortodox, evangélikus és katolikus testvéregyházak képviselőinek üdvözlétei hangzottak el, amelyekre én válaszoltam. A bensőséges hangulatú közebéden számos pohárköszöntő hangzott el.

Hisszük, hogy az új, kedvező adottságok az egyházközség megerősödését és további fejlődését fogják eredményezni.

5. Kiadványok

A Keresztény Magvető 1983-ban is folyamatosan megjelenik. Megjelent egy prédikációs kötetem „Részvétel az evangélium ügyében“ címen 231 oldalon. Magában foglalja az utóbbi három évtizedben elmondott 27 egyházi beszédemet, 12 bibliamagyarázatomat, valamint két temetési beszédemet, amelyek boldogemlékű elődeim, dr. Kiss Elek püspök és egyházi főgondnokunk, dr. Mikó Imre temetési szertartásain hangzottak el. Szerkesztésemben megjelent az új imakönyv, amely 37 lelkész által, az év minden alkalmára írt imádságokat foglal magában. Nyomdában van az unitárius káté és az énekeskönyv.

6. Lelkésznevelés

A Teológiai Intézetben a tanítás az 1982/83 tanév második felében zavartalanul folyt. Az unitárius tanárok odaadó, lelkes irányításával az iskolai év végén a hallgatók vizsgájukon megfelelő felkészültségről tettek bizonyosságot. Az előadások rendszeres látogatása mellett a reggeli áhítatokon, vasárnapi istentiszteleteken és a tanárok által hetenként tartott bibliaórákon a hallgatók fegyelmezetten és pontosan vettek részt. A legátust fogadó egyházközségek lelkészeinek jelentése szerint ifjainknak a három sátoros ünnepen végzett szolgálatai, dr. Izsák Vilmosnak, a gyakorlati tanszék tanárának lelkiismeretes előkészítése alapján eredményesek és hiterősítők voltak. A legátust fogadó lelkészi családokat vendégszeretetükért, a híveket anyagi és erkölcsi támogatásukért hálás köszönet illeti.

A volt unitárius Kollégium épületében levő bentlakás a hallgatóknak minden tekintetben megfelelő, kényelmes otthont biztosít. A bentlakás felügyelője dr. Szabó Árpád professzor, akinek a jelentése megnyugtató.

A hallgatók a tanév kezdetén két heti önkéntes hazafias munkán vettek részt, utána rendszeresen folyik a lelkészi szolgálatra való felkészítésük.

7. *Kapcsolataink* az országunkban levő *testvéregyházakkal* minden szinten kifogástalan. A három egyetemi fokú teológiai intézet Bukarestben, Kolozsvár-Napocán és Szebenben tartott interkonfessionális gyűlésein részt vettünk, és egyházunknak az időszerű kérdésekben való álláspontját ismertettük.

8. A külföldi unitárius egyházakkal és Világszövetségünkkel való bensőséges kapcsolatainkat őrizzük és lehetőség szerint tovább fejlesztjük.

9. A béke ügyében való öntudatos részvételünk folytatódott és a legutóbbi időszakban a Szocialista Demokrácia és Egység Frontja, valamint Nicolae Ceaușescu államelnök béke- és leszerelési kiáltványához való lelkes csatlakozásunkban jutott kifejezésre.

10. A *Vallásügyi Hivatal* jóindulatú támogatását az elmúlt időszakban is élveztük, amiért hálás köszönetünket nyilvánítjuk. Az egyház vezetősége továbbra is megtesz mindent annak érdekében, hogy lelkészeink és híveink állampolgári kötelességeiket maradéktalanul teljesítsék és az államhatalom helyi szerveivel való lojális kapcsolataikon keresztül hozzájáruljanak a szocialista társadalom építéséhez.

11. Halottaink

1. *Dr. Gál Miklós* egyházunk volt főgondnoka június 2-án 95 éves korában Tordán elhunyt. Temetésén egyházunk nevében dr. Erdő János egyházi főjegyző búcsúztatta.

2. *Dr. Kiss Elekné Andrási Emília*, egyházunk volt püspökének özvegye május 3-án 88 éves korában Kolozsvár-Napocán meghalt. A temetési szolgálatot én végeztem, a sírnál dr. Szabó Árpád teológiai tanár búcsúztatta.

3. *Ozv. Fazakas Jenőné Vas Julianna* volt fiatfalvi lelkész özvegye 73 éves korában Fenyéden elhunyt, Fiatfalván temették el.

4. *Andrási Györgyné Veress Jolán*, előadótanácsosunk édesanyja június 19-én, 73 éves korában meghalt. Besztercén temették el. A temetési szertartást Benedek Ágoston kolozsvár-monostori lelkész végezte.

5. *Bálint Albert* volt főtanácsi tag október 1-én, 78 éves korában autószerencsétlenség következtében elhunyt. A temetési szertartást Báró József esperes végezte.

Emlékük legyen áldott.

* *
*

A legutóbbi 9 hónap alatt, miképpen azt eddig is tettük, dicsőséges egyházi múltunk és nemes hagyományaink megingathatatlan alapzatán állva és a jobb, békésebb, igazságosabb jövő elé bizakodással tekintve, igyekeztünk egyházközségeink életét úgy irányítani, hogy az ország, az együttlakó népek és az egyház, valamint a mind erőteljesebben megvalósuló szocializmus ügyét minél teljesebb mértékben szolgálja.

Állandó gondunk volt kevés lélekszámú egyházközségek és nem kielégítő javadalmazással rendelkező lelkészek központi támogatása, templomot javító vagy lelkészi lakást építő gyülekezetek megsegítése, és ugyanakkor nagy egyházközségek ösztönzése a segítségre szoruló gyülekezeteink anyagi támogatására. Ebben a tekintetben dicséretreméltó készséget elsősorban marosvásárhelyi, brassói és székelyudvarhelyi egy-

hazközségek tanúsítottak. Egyik fő feladatunk annak elérése, hogy lélekszámban nagymértékben megerősödött egyházközségekben újabb önálló egyházközségek alakuljanak, hogy a hívek állandó lelki gondozása, amely ma még hiányos, kellőképpen megoldódjék. Ebben a tekintetben első helyen áll a kolozsvár-napocai egyházközség, amely eddig három önálló gyülekezet megteremtését valósította meg. Ez a nagyszerű és mindenképpen elismerést érdemlő teljesítmény akkor fog teljes értékűvé válni, amikor az egyházközség meglevő ingatlan vagyonából, a lélekszám arányában az újonnan létesült gyülekezetek teljes mértékben részesülni fognak. Hisszük, hogy az önállósult új egyházközségek anyagi tekintetben is nélkülözhetetlen megosztása a legközelebbi jövőben, az egyetemes egyházi érdek figyelembevételével, megnyugtató módon fog megvalósulni.

Köszönetet mondok közvetlen munkatársaimnak: egyházi főjegyző, főgondnokok, felügyelőgondnokok és esperesek, főtanácsi és képviselőtanácsi tagok, a két előadótanácsos, a központi tisztviselők és alkalmazottak, valamint lelkészeknek egyházközségi gondnokoknak, keblitanácsosoknak, buzgó híveinknek egyházszeretetéért, segítségéért, hithűségükért, és kérem mindezt a jövőre is.

Dr. ERDŐ JÁNOS

JÉZUS ERKÖLCSI TANÍTÁSA

Jézus személyével ma különösen sokan foglalkoznak, nemcsak teológusok és az egyházak, hanem a kívülállók is. Ez az érdeklődés indokolt, hiszen „soha semmi sem gyakorolt a keresztény lélekre olyan hatást, mint Jézus lelke és jelleme“¹. Élete egyetlen nagy emberszolgálat volt, hogy Isten gyermeke minél teljesebben és hitelesebben emberi legyen.

A názáreti prófétától nem maradt fenn egy teljes erkölcsstan, de evangéliuma a legmélyebb etikum hordozója. Időszerű kérdés az ő erkölcsi tanítása, melynek tárgyalása arra jó, hogy Jézusról többet és bizonyosabbat tudjunk.

1. Erkölcsiség alapja

Jézus erkölcsi tanítása teocentrikus. Istentanában túlhaladt az ószövetségi istenfogalmon, noha abból indult ki. A mindenség végső elvét a végtelen jóságú Istenben látja meg, akinek lényege a legtisztább szellemség annyira, hogy még imádása sem történhetik anyagi eszközökkel, hanem egyedül csak lélekben és igazságban (Jn. 4, 24). A teremtés mutatja Isten hatalmát, a természet törvényei az ő bölcsességét, az emberi tapasztalat pedig az ő végtelen jóságát. Az isteni lét teljességét az egyetlen egy Istenben, az etikai monoteizmusban fogta fel: „az Úr, a mi Istenünk egy Úr“ (Mk 12, 29; vö. 5 Móz 6, 4).

Az Ószövetség istenfogalmával szemben tanítja, hogy Isten mindenkinek Atyja, az emberek pedig különbség nélkül mind az ő gyermekei, egymásnak testvérei. Ő a mindenség Istene, de a mi Atyánk is.² Az atyaság és a testvériség gondolatában benne van az Istenre és emberre vonatkozó egész tanítása.

Az atyaság eszméjével találkozunk a vallástörténelemben; egyes vallások az istenséget „Atyának“ nevezték és úgy tisztelték. Az Ószövetség több helyen Jáhvet, nemzeti vonatkozásban, a választott nép és Izrael királya „atyjának“ nevezi.³ Jézus volt azonban az első, aki Istent etikai és egyetemes értelemben „Atyának“ fogta fel és más néven nem is nevezte soha. Lukács evangéliuma szerint ez volt az első és az utolsó szó, mely ajkát elhagyta (2, 49; 23, 46). Az Újszövetség könyvei Istent leggyakrabban „Atyának“ nevezik.⁴ Isten atyaságának fogalma mintegy lezárja az Ószövetség korát és az Újszövetség kezdetét jelenti.